

Бабич Н.Н.

Николаевский межрегиональный институт развития человека ВУЗ «Университет «Украина»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Аннотация

Рассмотрены нормативно-правовое поле регулирования продовольственной безопасности в странах Европейского Союза и систематизированы Законодательные инициативы стран-членов ЕС в отношении права на питание по четырем уровням: общие законы о продовольственной безопасности, законодательство по вопросам безопасности пищевых продуктов и питания, законы федерального значения и отраслевые законы.

Ключевые слова: право на питание, Европейский Союз, продовольственная безопасность, законодательство, международное право.

Babych M.M.

Mykolaiv Interregional Institute of Human Development
at Open International University of Human Development «Ukraine»

LEGAL REGULATION OF FOOD SECURITY IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Summary

The legal framework regulating food safety in the European Union. Defined three major complementary levels of legislative implementation of the right to food at the national level. A comparative analysis of legislative initiatives of the Member States. Overview legislative initiatives of the Member States respect the right to food. Systematized legislative initiatives of the Member States respect the right to food in four levels: general laws on food safety legislation on food safety and nutrition, federal laws and sectoral laws.

Keywords: the right to food, the European Union, food safety legislation and international law.

УДК 332.13

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО БАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Балог О.Г.

Одеський національний університет імені І.І. Мечнікова

Ковалевська А.В.

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

В статті обґрунтовано необхідність розробки методичного підходу до формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіону. Показано, що на сьогодні якість цілей регіонального розвитку є низькою, розробники регіональних стратегій недостатньо уваги приділяють формуванню ідеологічної бази, яка об'єднує всіх суб'єктів інституційного середовища регіону. Визначено сутність поняття стратегічне бачення і досліджено інструментарій його розробки. Представлений методичний підхід до формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіону та визначено зміст і наповнення кожного етапу з його реалізації.

Ключові слова: регіон, суб'єкти інституційного середовища, інтереси, стратегічне бачення, місія, методичний підхід.

Постановка проблеми. Управлінська діяльність за своєю суттю завжди передбачає наявність інтересів, бо це процес, що спрямований на пошук компромісів між об'єктивними можливостями та внутрішніми потребами суб'єкта. Отже процес управління кожною соціально-економічною системою є специфічною діяльністю, що передбачає вплив на складний багатокомпонентний об'єкт. Попередні дослідження авторів показали, кожна регіональна система має велику кількість суб'єктів та гравців, які, з одного боку, є об'єктами впливу, а з іншого – безпосередніми учасниками, що здійснюють цей вплив. Взаємодія всіх суб'єктів інституційного середовища регіональної системи має бути заснована на тому, що вони намагаються реалізувати

власні інтереси з урахуванням найбільшої участі інтересів інших. Саме взаємодія різних самостійних ланцюгів регіональної системи забезпечує можливість розвитку регіону. В той же час, ці ланцюги – самостійні суб'єкти регіональної системи – мають приймати рішення, розв'язання яких задовольнить одразу всіх, і призведе до кінцевого позитивного результату. Саме в цьому і полягає сутність та ключове завдання стратегічного управління – забезпечити гнучкість прийнятих стратегічних рішень на основі узгодження та ранжування інтересів основних суб'єктів системи. Доходимо висновку, що для реалізації своєчасної та адекватної відповідної реакції на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі необхідним стає стратегічний підхід

в управлінні регіональними соціально-економічними системами, використання стратегічних моделей прийняття та реалізації управлінських рішень.

Стратегія і тактика розвитку регіональних соціально-економічних систем має базуватися на засадах співробітництва, участі різних суб'єктів регіонального життя в розробці та прийнятті управлінських рішень, а також втіленні їх в життя – реалізації. Отже ми наголошуємо, що стратегія соціально-економічного розвитку регіону має будуватися на основі усвідомлення інтересів різних суб'єктів регіонального розвитку, їх гармонізації та втіленні в моделі стратегічного бачення, місії та системі стратегічних цілей і завдань. Гармонізація інтересів розуміється як досягнення певного компромісу в масштабі задоволення інтересів суб'єктів інституційного середовища регіону.

Вельми важливо розпочати процес виявлення, ідентифікації та узгодження інтересів усіх суб'єктів на одному з перших етапів розробки стратегії – на етапі стратегічного планування – на етапі розробки стратегічного бачення, місії, системи стратегічних цілей – отже побудови ідеологічної і філософської бази майбутньої стратегії, яка надасть ціннісних орієнтирів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велику увагу дослідженню та вирішенню питань управління та регулювання розвитку регіонів приділили у своїх роботах С. Бандур, П. Беленький, Б. Буркинський, З. Варналій, З. Герасимчук, А. Голіков, Б. Данилишин, М. Долішній, О. Крайник та інші. Основні засади стратегічного управління та його окремих етапів представлені в роботах І. Ансоффа, Д. Кемпбелла, Дж. Пірса, Дж. Стоунхауса, К. Хаттера, Дж. Хігінса, Д. Шендела та ін. Однак, в умовах зростання кількості робіт, присвячених різним аспектам стратегічного управління на регіональному рівні, питання механізму формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіону є недостатньо опрацьованими. Ефективність та якість формування системи стратегічних цілей та орієнтирів залишається на низькому рівні, партнерство та взаємодія суб'єктів регіональної економіки в процесі їх формування, визначення та реалізації фактично не забезпечено.

Сутнісне розуміння значення словосполучення «стратегічне бачення» і подальше використання його як у спеціальному лексиконі, так і в розробленні стратегії соціально-економічного розвитку регіону, вочевидь, криється в симбіозі двох термінів – «бачення» та «стратегічний». Бачення (від франц. vision – бачення) – це картина того, про що можна мріяти, стан бізнесу, якого може бути досягнуто у віддаленому майбутньому за найсприятливіших умов і до якого спрямовано сподівання власника підприємства. Стратегічний – той, що стосується стратегії; найважливіший, першочерговий для досягнення генеральних цілей на якомусь етапі [1]. Найважна нормативна методична база [2] щодо формування регіональних стратегій свідчить, що стратегічне бачення та місія є необхідними елементами та відповідними етапами процесу вибору стратегії. Наведемо декілька визначень (табл. 1).

Слід відзначити, що всі наведені визначення у табл. 1 містять найважливіший елемент категорії «стратегічне бачення регіону» – а саме, сукупність мешканців регіону, громади, населення, жителів, які формують власну картину майбутнього, усвідомлюють бажаний стан свого регіону – місця життєдіяльності. Сукупність уявлень та думок, цінностей та інтересів, які погоджуються, ранжуються, вибудовуються за критерієм важливості та

пріоритетності – є стратегічним баченням регіону. Воно має містити базові характеристики регіону, з яких можна розпізнати: де географічно розміщується цей регіон, які його основні майбутні функції в національній та міжнародній геополітичній та гео економічній системах, які люди його населяють (жителі регіону, які історично тут живуть, люблять свою територію і хочуть, щоб їх діти жили саме тут) та як вони хочуть жити (якість життя, матеріальний та духовний комфорт тощо).

Таблиця 1

**Визначення сутності категорії
«стратегічне бачення» у контексті
соціально-економічного розвитку регіону**

№ з/п	Категорія	Визначення	Джерело
1	Бачення майбутнього	відображення (узагальнення) найбільш загальних та тривалих уявлень про краще майбутнє розвитку регіону та життя його населення, місію регіону	3
2	Стратегічне бачення	окреслює різносторонній оптимістичний погляд на розвиток регіону в майбутньому і є основою тих завдань, виконання яких буде визначено стратегічним планом	3
3	Стратегічне бачення майбутнього регіону	це спільне, погоджене на основі консенсусу, уявлення жителів регіону про те, яким він має виглядати в майбутньому	4
4	Бачення	це оптимістична картина або цілі, які є у людей щодо реального розвитку їхньої громади чи району	5
5	Бачення розвитку	є дороговказом до бажаного і можливого майбутнього, до місця, куди регіон хоче прийти	6
6	Стратегічне бачення	це спільне, погоджене на основі консенсусу, уявлення жителів регіону про те, яким регіон має виглядати в майбутньому (через 10-20 років)	7
7	Бачення розвитку громади	це стисле поєднання основних цінностей, які стають відомими через спільність дій для бажаного стану громади в майбутньому	8

Джерело: Складено автором

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз регіональних стратегій розвитку регіонів показав, що такий складний елемент стратегічної платформи розвитку регіону або є зовсім не визначеним, або співпадає із місією (хоча стратегічне бачення є протомісією), або формується одним суб'єктом – групою розробників, що зібрана за ініціативою обласної державної адміністрації. Лише 5 стратегій розвитку українських регіонів у процесі формування стратегічного бачення залучали громаду шляхом використання різних інструментів: робочих груп, обговорення та семінарів. При цьому даний процес є методично не визначеним і достатньо творчим.

Мета та задачі. Вбачається за доцільне звернути особливу увагу до процесу формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку ре-

гіону задля підвищення якості цілепокладання на регіональному рівні. Метою даної роботи є розробка методичного підходу до формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіону, який заснований на ідентифікації інтересів різних суб'єктів інституційного середовища. Основними завданнями, вирішення яких спрямовано на досягнення сформульованої мети, є наступні: конкретизувати поняття стратегічне бачення соціально-економічного розвитку регіону; провести аналіз наявних методів, інструментів, заходів щодо його формування; обґрунтувати методичний підхід, як послідовність певних етапів та робіт, використання конкретних дій, заходів, моделей тощо.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Методології планування регіонального розвитку в Україні [6, с. 104], «Бачення розвитку є поворотним пунктом в процесі розробки стратегії. З цього моменту припиняється аналіз ситуації і починається формування того, що хочемо досягти в нашому регіоні зі стратегічної точки зору, заснованої на висновках. Бачення являє собою бажану картину можливого майбутнього. Воно нагадує про критичні питання і проблеми в регіоні та визначає, яку спільноту і громаду ми намагаємося побудувати. Це має надихнути і спрямувати кожну людину на шляху до спільної мети в майбутньому і надати сенс всім заходам з розвитку в регіоні, незалежно від того, чи вони стосуються інституцій, організацій або окремих осіб».

Стратегічне бачення необхідне представникам органів влади на регіональному рівні, щоб зняти всі сумніви щодо довгострокових перспектив розвитку. Добре продумане стратегічне бачення:

- готує регіон до майбутнього;
- встановлює довгострокові напрямки розвитку;
- визначає намір регіону посісти конкретні ділові позиції.

Регіон повинен бути впізнаваним через гарне стратегічне бачення соціально-економічного розвитку. Якщо ні, то це бачення є загальним, і воно не обов'язково служить досягненню мети. Для того щоб залишатися надихаючим, рівень бачення завжди встановлюється трохи вище реальних можливостей. Таким чином, стратегічне бачення не може

бути повною мірою досяжним, але дає відчуття того, чого регіон прагне досягти в довгостроковій перспективі. Доходимо висновку, що стратегічне бачення, як модель майбутнього стану регіональної системи, є сукупністю якісних побажань стосовно того, в якому стані має перебувати регіон, яку позицію він займе на ринку серед інших регіональних систем та численних територіальних утворень, яку буде мати організаційну культуру, до яких ділових кіл та об'єднань буде входити. Стратегічне бачення має бути сприйнятим та підтриманим усіма суб'єктами – державою, регіональною спільнотою, представниками органів місцевої влади, окремими групами мешканців чи представниками певних колективних утворень, колом підприємців, науковців, фахівців окремих галузей тощо.

Відзначене ще раз указує на те, що стратегічне бачення означає – обчислювати майбутнє й підготувати його. Стратегічне бачення може формалізуватися в безліч способів, але головним є обкреслена програма дій, яка формує етапи майбутнього шляху та засобів, необхідних для його подолання.

У Методичних рекомендаціях щодо формування регіональних стратегій розвитку зауважено, що «Визначення стратегічного бачення громадою регіону власного майбутнього можливо здійснювати шляхом обговорення із залученням засобів масової інформації, анкетування, публічних виступів тощо» [3]. В свою чергу у Методології планування регіонального розвитку в Україні [6] наголошено, що «процес підготовки бачення розвитку передбачає формування спільної перспективи через описання того, що зацікавлені сторони погодили з точки зору спільного майбутнього регіону». Ця спільна перспектива, відображена в баченні розвитку, являє собою поєднання існуючих глибоко укорінених норм і цінностей, на яких регіон базується, і нових норм і цінностей, які він хоче застосувати в майбутньому для подолання проблем розвитку і викликів та забезпечення сталості. Немає особливих рекомендацій щодо технології створення бачення розвитку. Якщо час дозволяє, можна організувати спеціальний конкурс, щоб сформулювати бачення. Такий підхід залучає широкі кола зацікавлених осіб – суб'єктів інституційного середовища регіону, і одночасно з цим інформує про процес розробки стратегії та формує відчуття участі та власності з боку регіональних суб'єктів. Іншим можливим варіантом є організація семінарів, круглих столів, робочих груп, конференцій тощо.

Маємо наголосити, що опрацювання великої кількості різноманітних джерел інформації показало, що методичного підходу до формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіону не існує. Лише відзначено, що цей елемент стратегічної платформи має бути сформованим, а яким чином – кожен суб'єкт, що розробляє стратегію, вирішує самостійно. На погляд авторів, визначений недолік справляє суттєвий вплив на низьку якість формування стратегічних орієнтирів та цілей у сучасних стратегіях регіонального розвитку. Наші дослідження показали, що на сьогодні лише у 13 регіонів є сформоване стратегічне бачення, яке відображено у відповідній стратегії регіонального розвитку. При цьому лише 5 стратегій розроблено із залученням місцевої спільноти, коли розробники виявляли та узгоджували інтереси різних суб'єктів інституційного середовища регіону.

Рис. 1. Методичний підхід до формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіону

Джерело: Розроблено автором

На наш погляд дуже важливим є використання суб'єктивних методів досліджень на етапі усвідомлення потреб та очікуваних вигід окремих суб'єктів регіону з метою подальшого формування його стратегічного бачення та місії. Розроблений та запропонований до практичного використання методичний підхід до формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіону представлено на рис. 1.

На першому етапі обов'язково мають бути визначені цілі та завдання дослідження. Серед потенційних цілей можна відзначити: розробка стратегії соціально-економічного розвитку регіону; оцінка поточного стану соціально-економічного розвитку регіону, аналіз досягнутого рівня та якості життя мешканців регіону, виявлення наявних конкурентних переваг тощо. Від обраних цілей та завдань дослідження безпосередньо залежить і гіпотеза, а саме, що очікується отримати (яку інформацію зібрати, які можливі висновки зробити) в результаті дослідження і оцінки. Саме сформульована гіпотеза відображує припущення про наявний стан регіональної системи, про потенційні привабливі сторони подальшого розвитку, про уявлення різних суб'єктів щодо власного регіону.

Цей етап мають розпочинати місцеві органи влади. На погляд авторів саме місцеві органи влади мають бути зацікавлені у всебічному дослідженні уявлень мешканців регіону для формування майбутньої моделі соціально-економічної системи регіону. При цьому даний суб'єкт має не лише виявити інтереси та очікування внутрішньорегіональних суб'єктів системи (підприємців, науковців, пенсіонерів, молоді, релігійних та професійних об'єднань, інших угруповань), а й обов'язково врахувати цілі та пріоритети більш високого рівня – суб'єктів загальнодержавного рівня.

Вельми важливим є другий етап, який передбачає визначення організаційної структури, що буде реалізовувати дослідження та визначати ключові елементи стратегічного бачення та місії. Серед таких організаційних структур можуть бути:

1) наявні підрозділи у Облдержадміністраціях чи Місцевих радах, які відповідають за роботу із громадськістю; покликані взаємодіяти із різними суб'єктами регіону (міст, населених пунктів, селищ) та виявляти і оцінювати їх ставлення до численних процесів, що відбуваються;

2) наявні у регіоні громадські організації (асоціації, ініціативи, дослідницькі структури тощо);

3) наукові школи та центри, які створені при ВНЗ та як незалежні організації та ін.

Найкращою моделлю буде така, коли численні організаційні структури (як владні, так і неприбуткові) будуть сумісно залучені до даного процесу. При цьому координацію їх діяльності необхідно забезпечувати шляхом впровадження відкритого методу координації тобто: (1) окреслення загального напрямку роботи – виявлення інтересів різних суб'єктів системи регулювання соціально-економічного розвитку регіону для подальшого формування ідеологічної бази майбутньої стратегії; (2) сумісне визначення та розподіл завдань, формування графіку їх виконання – визначення фокус-груп, робота з ними та обробка отриманих результатів; (3) визначення індикаторів та маркерів, відстеження яких дозволить з'ясувати рівень виконання завдань – обґрунтування релевантної вибірки, часовий вимір проведення опитування та анкетування, кількість опитаних респондентів за групами вибірки, обробка результатів; (4) організація взаємозв'язку між різними організаційними структурами та моніторинг.

На третьому етапі передбачається вибір методу дослідження. Ми пропонуємо скористатися методом семантичного диференціалу, який полягає в тому, що думка різних суб'єктів підлягає лише умовним концептуальним розбіжностям. Отже, стратегічне бачення та місію регіону можна розглядати як сукупність точок зору, що існують у свідомості різних представників суспільства, які можуть бути виявлені за допомогою методу семантичного диференціалу, котрий є достатньо обґрунтованим у стратегічному управлінні під час проведення стратегічного аналізу. Саме цей метод дозволяє дослідити емоційне ставлення індивідів до певних об'єктів у процесі дослідження соціальних уявлень, соціальної категоризації, ціннісних орієнтацій, суб'єктивно-особистісних смислів.

Вбачається за доцільне скористатися методом семантичного диференціалу в процесі оцінки сучасного та майбутнього певного регіону, коли його мешканці виступають в ролі експертів і визначають «унікальне значення», яке регіон (як місце проживання, місце роботи, навчання, життєдіяльності) набув для кожного із них у результаті життєвого досвіду. Семантичний диференціал – це метод, який дає можливість отримати необхідну інформацію, не використовуючи при цьому стандартні об'єкти і стандартні шкали. Мається на увазі, що не існує «тесту семантичного диференціалу» як такого. У залежності від цілей конкретного дослідження підбираються певні об'єкти і шкали. Даний метод поєднує в собі набір кількісних (масове опитування, анкетування) і якісних (фокус-групи, глибинне інтерв'ю) методів дослідження. Використання семантичного диференціалу в процесі формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіону є обґрунтованим з наступних причин:

– він дозволить виявити афективні компоненти смислів, що вкладені різними суб'єктами у стратегічні цілі, завдання, пріоритети, майбутню модель регіональної системи, тобто виявити ті емоції, відчуття та інтереси, які суб'єкти відчують у процесі сьогодення та на майбутнє;

– він дозволить виявити ті фактори, які визначають суттєву значимість регіону для кожного суб'єкту, тобто з'ясувати за якими саме критеріями суб'єкти оцінюють реалістичність стратегії, її актуальність, можливість досягнення сформульованих цілей і завдань;

– він дозволить визначити наявні відмінності у сприйнятті різних суб'єктів комплексу стратегічних цілей, завдань та пріоритетів, що мають бути відображені у стратегії;

– він дозволить виявити групи суб'єктів, що мають схожу картину досліджуваних смислів.

З четвертого по восьмий етапи розробленого методичного підходу є відображенням втілення в життя саме обґрунтованого методу дослідження у процесі формування стратегічного бачення. Насамперед є необхідним обґрунтувати фокус-групи, які стануть представниками різних суб'єктів інституційного середовища регіону. Безумовно найвпливовішими суб'єктами, що було доведено раніше, є держава та органи влади на місцях. В той же час, досвід формування та реалізації регіональних стратегій протягом останнього десятиріччя доводить неможливість ігнорування інших суб'єктів, які представлені всередині регіональної системи. Ми наголошуємо, що саме інтереси, уявлення, очікування мешканців кожного регіону мають стати основою формування стратегічного бачення, місії та системи стратегічних цілей. Виявлення та ідентифікація цих інтересів, узгодження, ранжування

та відображення в комплексі цілей та пріоритетів розвитку зробить стратегію соціально-економічного розвитку регіону обґрунтованою, прозорою, легітимною, адекватною, підконтрольною та логічною. Рівень реалізації сформульованих цілей буде безпосередньо залежати від участі мешканців у процесі формування майбутньої моделі регіону та у процесі їх виконання.

Основними фокус-групами, які на наш погляд є представниками інтересів різних суб'єктів інституційного середовища регіону, є групи «державних службовців», «молоді», «підприємців і найманих працівників», «пенсіонерів», «науковців». У той же час, даний вибір не є остаточним. Серед досліджуваних фокус-груп можуть бути представники політичних партій, представники релігійних організацій, представники неприбуткових організацій тощо. Фокус-групи за складом не доцільно формувати великими.

На четвертому етапі необхідно визначити ознаки регіональної системи, які будуть відображені у подальшому дослідженні. Для цього проводиться інтерв'ю із учасниками фокус-груп, які мають описати декількома прикметниками регіон та місто в якому вони мешкають. Зібрані ознаки аналізуються за критерієм найбільш частого згадування та за критерієм наявності чи відсутності узгодженості. Отриману інформацію (дані) використовують для складання списку ознак, ступінь прояву яких вимірюється за допомогою шкал в ході подальшого тестування. Результатом даного етапу є сформована анкета для подальшого опитування.

П'ятий етап вимагає обґрунтування релевантної вибірки анкетування та опитування. Автори наголошують, що найкращим підходом до обґрунтування структури вибірки є підхід, що заснований на аналізі структури населення регіону. Кількість опитаних жінок та чоловіків, місцевих мешканців та мешканців сіл і малих населених пунктів, кількість опитаних представників пенсіонерів, найманих працівників тощо залежить від їх питомої ваги у загальній чисельності населення регіону. Дуже важливо дослідити, структуру та кількість різних груп суб'єктів і відобразити її в процесі дослідження у структурі вибірки респондентів. Це пов'язано з тим, що в процесі стратегічного управління соціально-економічною системою регіону є необхідним усвідомлення інтересів та потреб, очікуваних вигід кожної групи суб'єктів. Саме інтереси є необхідною передумовою формування системи цілей і досягнення визначених узгоджених стратегічних пріоритетів.

Складним та трудомістким є шостий та сьомий етапи формування стратегічного бачення регіону (рис. 1) – етап проведення опитування респондентів та обробки отриманих результатів. На цьому етапі важлива активна участь організаційних структур, що були визначені раніше. Передусім необхідно провести навчання інтерв'юєрів з метою усвідомлення ними важливості та необхідності процесу збору інформації, пояснення того, яку допомогу необхідно надати респонденту (пояснити яким чином призначаються бали за кожною характеристикою), надання основних навичок щодо роботи із запереченнями. За розробленою на попередніх етапах схемою відбувається опитування на основі розробленої анкети різних груп респондентів. Анкетування є анонімним, але інтерв'юєр має визначити до якої групи необхідно віднести конкретного респондента за визначеними критеріями (сфера діяльності, місце мешкання, статі).

Для обробки результатів отриманих листів опитування буде використовуватися показник середнього арифметичного. В межах кожної групи опита-

них респондентів розрахунок середнього значення надасть узагальнений результат оцінки кожної ознаки. Отже, кожна ознака отримає середнє значення в кожній групі респондентів, що розраховується за формулою:

$$\bar{X}_i = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n}, \quad (1)$$

де X_i – оцінка i -го респондента за певною ознакою;

n – кількість опитаних респондентів в певній групі.

Також даний показник буде використано для розрахунку середнього значення кожної ознаки серед всіх груп респондентів з урахуванням наявного рівня узгодженості думок респондентів кожної групи.

Саме на основі даних розрахунків відбувається побудова профілів асоціативного сприйняття основними суб'єктами регулювання соціально-економічного розвитку регіону його сучасного та майбутнього, визначаються узгоджені ознаки, наявні розбіжності і суперечності, обґрунтовуються наявні ресурси, потенційні напрямки розвитку та модель регіональної системи, що має бути досягнута у стратегічному майбутньому.

Вельми важливо провести оцінку ступеня узгодженості думок окремих респондентів всередині кожної сформованої групи респондентів. Від результатів такої оцінки безпосередньо буде залежати висновок: чи приймати отримані результати (а саме оцінки регіону за різними факторами та показниками) до процесу формування стратегічного бачення та місії.

Пропонується задля виконання даного завдання скористатися розрахунком коефіцієнту конкордації. Загальновідомо, що коефіцієнт конкордації є мірою, що визначає ступінь узгодженості експертів.

$$W = \frac{S}{\frac{1}{12} m^2 (n^3 - n) - m \sum_{i=1}^m T_i}, \quad (2)$$

$$\text{де } T_i = \frac{1}{12} \sum_{l=1}^L (t_l^3 - t_l),$$

L_i – кількість зв'язків (видів елементів, що повторюються) в оцінках i -го експерта;

t_l – кількість елементів у L -му зв'язку для i -го експерта (кількість елементів, що повторюються);

Якщо зв'язані ранги відсутні, то $T_i = 0$. Аналіз даного показника буде відбуватися за загальноприйнятими правилами: він має бути як можна ближчим до 1. Якщо значення розрахованого коефіцієнту наближено до 0, то можна свідчити про відсутність узгодженості думок експертів (респондентів) всередині групи, що ставить під сумнів отримані результати та доцільність їх використання у процесі формування стратегічного бачення розвитку регіону.

Таким чином, результатом дослідження і обробки отриманої інформації є розробка профілів асоціативного сприйняття мешканцями майбутнього певного регіону. Саме такі профілі мають стати основою визначення наявних сильних та слабких сторін регіональної системи, визначення потенційних можливостей для подальшого розвитку, обґрунтування найбільш вдалих суб'єктивних факторів регіональної системи.

Обробка отриманих профілів визначить пріоритети – ті уявлення, які єдині для різних мешканців регіону і ті, що суперечать один одному. Єдині уявлення мають стати основою стратегічного бачення. А розбіжності є пріоритетами, які можуть бути відображені в подальших цілях.

Висновки та пропозиції. Таким чином, авторами пропонується з метою формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіону скористатися розробленим методичним підходом, який заснований на ідентифікації та узгодженні різноманітних інтересів суб'єктів інституційного середовища. Дана методика посилює наявні методичні та методологічні рекомендації щодо формування стратегій розвитку регіонів. На наш погляд саме в процесі обговорень, круглих столів, нарад, семінарів можна реалізувати другий та четвертий етапи представленого підходу, а саме визначити активних учасників, що будуть включені до організаційної структури та

провести роботу із фокус-групами. Запропонована послідовність дій та засобів формування стратегічного бачення має сприяти плідному залученню громади не лише до визначення стратегічної платформи та системи стратегічних цілей, а й до процесу їх реалізації та досягнення. Отже, сприяти процесу розподілу повноважень та відповідальності за стан регіональної системи та досягнення її майбутньої моделі. Напрямоком перспективних досліджень авторів є апробація розробленої методики та формування рекомендацій щодо включення отриманих оцінок до процесу формування стратегічної платформи соціально-економічного розвитку регіону.

Список літератури:

1. Соловьев В.С. Стратегический менеджмент [Текст]: учебник / В.С. Соловьев. – Ростов-на-Дону: Феникс; Новосибирск: Сибирское соглашение, 2002. – 448 с.
2. Порядок розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. № 1186.
3. Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку, затверджені Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції від 29 червня 2002 р. № 224. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.uazakon.com/document/spart09/inx09341.htm>
4. Стратегія розвитку Тернопільської області до 2015 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.adm.gov.te.ua/index.php?module=economics§ion=120>
5. Процес розробки стратегії: практичний посібник [Електронний ресурс] / Проект ЄС «Підтримка сталого регіонального розвитку в Україні» // Режим доступу: http://www.ard.crimea.ua/tmp/Strategy_development_SSRD_ua.pdf
6. Процес розробки стратегії: практичний посібник [Електронний ресурс] / Проект ЄС «Підтримка сталого регіонального розвитку в Україні» // Режим доступу: http://www.ard.crimea.ua/tmp/Strategy_development_SSRD_ua.pdf
7. Стратегія економічного та соціального розвитку територій Івано-Франківської області до 2015 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/files/ifstrategy2015.pdf>
8. Клевінська У. Розробка стратегії місцевого розвитку [Текст]: посібник для лідера територіальної громади / У. Клевінська, Д. Коваль. – Донецьк: АРР «Донбас», 2001. – 128 с.

Балог А.Г.

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова

Ковалевская А.В.

Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А.Н. Бекетова

МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ВИДЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА

Аннотация

В статье обоснована необходимость разработки методического подхода для формирования стратегического видения социально-экономического развития региона. Показано, что на сегодня качество целей регионального развития низкое, разработчики региональных стратегий недостаточно внимания уделяют формированию идеологической базы, которая объединяет всех субъектов институциональной среды региона. Определена сущность понятия стратегическое видение и исследован инструментарий его разработки. представленный методический подход для формирования стратегического видения социально-экономического развития региона и определено содержание и наполнение каждого этапа по его реализации.

Ключевые слова: регион, субъекты институциональной среды, интересы, стратегическое видение, миссия, методический подход.

Baloh O.H.

Odessa I.I. Mechnikov National University

Kovalevska A.V.

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

METHODOLOGY OF FORMING THE STRATEGIC VISION OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION

Summary

The article substantiates the need to develop a methodological approach for the formation of a strategic vision of social and economic development of the region. It is shown that at present the quality objectives of regional development is low, the developers of regional strategies is not enough attention given to the ideological framework that brings together all the actors of the institutional environment of the region. The essence of the concept of strategic vision and investigated its development tools. pre-representations methodical approach for the formation of a strategic vision of social and economic development of the region and determine the amount and content of each stage of its realization.

Keywords: region, subjects of the institutional environment, interests, strategic vision, mission, method, the subjects of the institutional environment, interests, strategic vision, mission, methodical approach.